

Seletuskiri Vabariigi Valitsuse protokollilise otsuse „Noortevaldkonna arengukava 2021-2035“ kinnitamine“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus ja eesmärk

Lähtudes riigieelarve seaduse § 20 lõikest 2 ja kooskõlas Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2019. a määrusega nr 117 „Valdkonna arengukava ja programmi koostamise, elluviimise, aruandluse, hindamise ja muutmise kord“, teeb Haridus- ja Teadusministeerium Vabariigi Valitsusele ettepaneku kinnitada „Noortevaldkonna arengukava 2021–2035“.

Arengukava on ette valmistatud Vabariigi Valitsuse 30. novembri 2019. a korralduse nr 294 „Noortevaldkonna arengukava 2021-2035“ koostamise ettepaneku heakskiitmise“ alusel.

- 18. mail 2020. a. esitasid ministeeriumid, Riigikantselei ning siht- ja sidusrühmad arengukava eelnõule oma kommentaarid ja ettepanekud.
- 17. augustil 2020. a. esitas haridus- ja teadusminister partnerite ja huvipoolte ettepanekute põhjal koostatud arengukava eelnõu Vabariigi Valitsusele menetlemiseks.
- 29. oktoobri 2020. a. kabinetinõupidamisel otsustas Vabariigi Valitsus kiita arengukava eelnõu heaks ja saata arutamiseks Riigikogule.
- 12. jaanuaril 2021. a. arutati arengukava Riigikogu kultuurikomisjoni istungil.
- 19. mail 2021. a. toimus arengukava arutelu Riigikogu täiskogu istungil.

„Noortevaldkonna arengukava 2021-2035“ sõnastab noortevaldkonna (noortepoliitika ja noorsootöö) sihid järgmiseks 15 aastaks. Arengukava kestvus on kooskõlas Eesti pikaajalise arengustrategia „Eesti 2035“ ning HTM haridusvaldkonna arengukavaga. „Noortevaldkonna arengukava 2021-2035“ on jätkustrategia perioodi 2014-2020 arengukavale, milles püstitatud eesmärkide positiivset mõju valdkonnale kinnitavad nii alaeesmärkide mõõdikute sihttasemete saavutamine kui 2019. aastal Maailma Tuleviku Nõukogu poolt omistatud tulevikupoliitika kuldne auhind teadmispõhise, kaasava, süsteemse ja tulemusliku noortepoliitika eest.

Tulenevalt piiratumatest õigustest ning võimalustest vajavad noored eraldi tähelepanu ning võimalusi avastamiseks ja katsetamiseks. Võttes arvesse, et 7-26 aastaste noorte osakaal (21% Eesti rahvastikust) püsib prognooside kohaselt aastani 2035 ajaloo madalaimal tasemel, on oluline tagada kõigile noortele avarad arenguvõimalused, turvatunne ja kindel tugi loomaks keskkond, milles noor soovib riigi arengusse panustada ning seda edasi viia. Noored on meie riigi püsijäämise võti, nende loovus ja kodanikupanus viib ühiskonda edasi ning neile on vaja pöörata tähelepanu nüüd ja praegu. Oluline on hõlmata kõik eluvaldkonnad ning juhendada pikaajalisest ja terviklikust vaatest, mis koosmõjus riikliku strateegiaga „Eesti 2035“ töötaks koos noortega ja noorte heaks.

Noortevaldkonna arengukava on vastuseks noorte initsiatiivile, kooskõlas nende valmisoleku ja unistusega paremast Eestist ning on sündinud koostöös noorte ja teiste noortevaldkonna osapoolte ja partneritega. Arengukava keskmes on noor (sh eri vanuses ja erinevate väljakutsetega noored) oma eriomaste vajaduste, huvide ja soovidega. Arengukava on koostatud eesmärgiga noori võimalikult hästi mõista, kaasata ja võimestada ning võtta neid võrdväärse partnerina. Noore elu ja arenguvajadusi käsitatakse tervikuna – võimalused ja tugi peavad jõudma nooreni teda eelnevalt kategoriseerimata (õpilane, töötu jmt). Keskkel kohal on noorte mõtestatud ja aktiivne kaasamine ning osalus valikute kaalumisel, otsuste tegemisel ja elluviimisel. Noorte enesearenguprotsessi toetavad rikkalikud võimalused end uutes olukordades proovile panna, turvaliselt katsetada ja eksida ning neist kogemustest õppida, leides sel teel mõistmist ja saades asjatundlikku tuge täiskasvanutelt.

Arengukava lähtub valdkonna tugevustest ja väärtustest, arenguraamistikust, läbivatest põhimõtetest ja väljakutsetest, sõnastades seeläbi poliitikasuunad, tegevused ja sihid, mida soovitakse saavutada aastaks 2035. Arengukava koostamisel on võetud aluseks varasemad uuringud ja analüüsid, [ekspertide koostatud visioonidokumendid](#), strateegia „Eesti 2035“ sisend, VI Noorsootöö Foorumi ja [Noortefoorumi 2035 tulemused](#), noortevaldkonna arengukava väljatöötamise töörühma sisend, Euroopa Liidu noortestrategia 2019–2027, noortevaldkonna arengukava 2014–2020, [ÜRO resolutsioonid 70/1 \(2015\)](#) ja [2250 \(2015\)](#), [OECD raport GOV/PGC\(2018\)7REV1](#) jm. Valdonna arengukavas arvestatakse läbivaid teemasid perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse tähenduses kuni selle eelarveperioodi lõpuni.

Arengukava elluviimist juhib Haridus- ja Teadusministeerium. Arengukava elluviimist ja aruandlust toetab laiapõhjaline juhtkomisjon, mille koosseisu kinnitab haridus- ja teadusminister. Arengukava eelnõu põhjal kuuluvad juhtkomisjoni Riigikantselei, Kultuuriministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Siseministeeriumi ning Rahandusministeeriumi esindajad. Lisaks on juhtkomisjonis kaalukas roll noorte esindajatel, kaasatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi strateegilisi partnereid ning valdkonna eksperte.

Arengukava eelnõu ja seletuskirja koostasid Haridus- ja Teadusministeeriumi noorte- ja andepoliitika osakonna juhataja Riin Tamm, riin.tamm@hm.ee, tel 735 0133 ning noorte- ja andepoliitika osakonna nõunik Karl Andreas Sprenk, karl.sprenk@hm.ee, tel 735 4067. Eelnõu juriidilise ekspertiisi tegi Haridus- ja Teadusministeeriumi õigusosakonna juhataja Sille Uusna, sille.uusna@hm.ee, 735 4029. Arengukava eelnõu on keeleliselt toimetanud Inga Kukk, inga.kukk@hm.ee, tel 735 4027.

2. Eelnõu sisu

Esimeses peatükis on kirjeldatud lähtekohad noortevaldkonna arenguks, sealhulgas valdkonna tugevused ja väärtused, arenguraamistik koos läbivate põhimõtetega ning väljakutsed, mis on aluseks strateegiliste sihtide sõnastamisel ja tegevussuundade kavandamisel.

Teises peatükis on sõnastatud arengukava visioon ja üldeesmärk, mille saavutamist toetavad neli strateegilist eesmärki koos tegevussuundade ning tegevustega, mida täpsustatakse haridus- ja noorte programmi koostamisel.

Visioon: aastal 2035 elavad noored kõigis Eesti piirkondades tervislikku ja täisväärtuslikku elu ning on võimestatud muutma kogukonda ja riiki selliselt, et Eestis on maailma parim keskkond kasvamiseks, elamiseks ja eneseteostuseks.

Üldeesmärk: noore avarad arenguvõimalused, turvatunne ja kindel tugi loovad Eestit, mida noor tahab edasi viia.

Strateegiline eesmärk (koos eesmärgi sõnastusest tuletatud lühinimetustega)	Strateegilise eesmärgi saavutamist toetavad tegevussuunad
HOOG – noored on loov ja ühiskonda hoogsalt edasiviiv jõud – hariduse, kultuuri, majanduse, keskkonna ja teiste valdkondade edenemise nügijad ja eestvedajad.	– Ühiskonnas võetakse noori, nende pakutud lahendusi ja ideid tõsiselt. – Toetatakse annete ja tugevuste avastamist ja arendamist. – Julgustatakse noorte ettevõtlikkust, loovust ja ideede kasvamist.

OSA – noorte õiguste kaitsmine riigis on järjepidev ning noorte aktiivne kodanikuosalus toetatud.	– Luuakse eeldused noorte usalduse kasvuks riigi vastu ja oma riigiga seotuse tugevdamiseks. – Tagatakse kõigi noorte kaasaraamimise võimalus ja arvamuse ära kuulamine kõigil tasanditel. – Võimendatakse noori olema aktiivsed kodanikud.
ISE – kvaliteetne noorsootöö (sh noorte huviharidus) on kättesaadav üle Eesti ning loob kõigile noortele võimalused mitmekülgseks arenguks, eduelamusteks, kogemuste pagasi rikastamiseks ja iseseisvumiseks.	– Tagatakse kvaliteetse noorsootöö (sh noorte huvihariduse) regionaalselt ühtlane kättesaadavus. – Toetatakse noorsootöö (sh noorte huvihariduse) järjepidevat arengut ning suurendatakse võimekust süvitsi toetada noorte oskuste, teadmiste, hoiakute, mõtestatud õppimise ja tugevuste arengut eri valdkondades. – Soodustatakse noortevaldkonna töötajaskonna (spetsialistid ja juhid, vabatahtlikud ja palgalised) pädevuste arengut ja järelkasvu valdkonna jätkusuutlikuseks kõigis Eesti piirkondades.
KINDLUS – noorte üksijäämist ja eemaldumist märgatakse ning ennetatakse kindlustunnet suurendava turvavõrgustiku abil.	– Tagatakse kõikidele noortele võrdsed võimalused parandada oma elukvaliteeti ja saada selleks vajalikku tuge kõigis Eesti piirkondades. – Soodustatakse riskirühmade sotsiaalset kaasatust ning vähendatakse noorte eemale- ja üksijäämise riski. – Suurendatakse mõistmist noorte riskikäitumise ja tõrjutusriski põhjustest ning teenuste vastavust noorte vajadustele.

Kolmandas peatükis on kirjeldatud arengukava juhtimist ja rakendamist.

Neljandas peatükis on toodud esile seosed teiste valdkondlike arengukavadega.

Viimas peatükis on kirjeldatud noortevaldkonna koostöö Euroopa Liidu ja rahvusvaheliste organisatsioonidega.

Kuuendas peatükis on esitatud arengukava maksumuse prognoos.

Arengukava lisades on kirjeldatud:

1. Noortevaldkonna praegune olukord
2. Mõõdikute metoodika ja allikad
3. Arengukava koostamise protsess ja kaasamine
4. Noortevaldkonna panus ÜRO säästva arengu eesmärkidesse
5. Mõjude hindamine
6. Kasutatud allikad

Eelnõu koosneb kahest punktist.

Punktiga 1 kiidetakse heaks noortevaldkonna arengukava 2021–2035.

Punkti 2 kohaselt avaldab Haridus- ja Teadusministeerium punktis 1 nimetatud dokumendi ministeeriumi kodulehel.

3. Protokollilise otsuse mõjud

Arengukava elluviimisega luuakse võimalused ja tingimused noore avarateks arenguvõimalusteks, turvatundeks ja toeks, mis loovad Eestit, mida noor tahab edasi viia.

Mõjude analüüs valdkondade kaupa on esitatud arengukava lisas 5.

4. Protokollilise otsuse rakendamise kulud

Arengukava rahastatakse riigieelarvest ja täiendavalt EL struktuurivahenditest.

5. Protokollilise otsuse jõustumine

Protokolliline otsus jõustub üldises korras.

6. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks ministeeriumidele ja Riigikantseleile ning arvamuse avaldamiseks Eesti Noorteühenduste Liidule, Eesti Õpilasesinduste Liidule, Eesti Üliõpilaskondade Liidule, Eesti Skautide Ühingule, Eesti Gaidide Liidule, Noorteorganisatsioonile ELO, Eesti Noorsootöötajate Kogule, Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendusele, Eesti Teadushuvihariduse Liidule, Eesti Muusikakoolide Liidule, Eesti Kunstikoolide Liidule, Eesti Koolispordi Liidule, Eesti Tantsuhuvihariduse Liidule, Huvikoolide Liidule, Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Noorsootöö Keskusele, SA Archimedes noorteagentuurile ja Õiguskantsleri Kantseleile.

Ülevaade laekunud ettepanekutest ja nendega arvestamisest on esitatud seletuskirja lisas.

Riigikogu kultuurikomisjoni 12. jaanuari 2021. a ning Riigikogu täiskogu istungi 19. mai 2021. a arutelu tulemusena arengukava eelnõule muudatusettepanekuid ei esitatud. Eelnõus on tehtud tehnilisi muudatusi (täpsustatud indikaatorite metoodikat, alg- ja sihttasemeid ning korrigeeritud maksumuse prognoosi).

Liina Kersna
haridus- ja teadusminister